

KODIFIKACIJA CRNOGORSKOG JEZIKA

Milenija Vračar, bibliotekar savjetnik

milenija.vracar@nb-cg.me

Vjenceslava Ševaljević, mag. bibl.

vjenceslava.sevaljevic@nb-cg.me

Nacionalna biblioteka Crne Gore “Đurđe Crnojević”, Cetinje

Sažetak

Nacionalna biblioteka Crne Gore “Đurđe Crnojević” započela je aktivnosti na međunarodnoj kodifikaciji crnogorskog jezika 2008. godine. Kod dodjeljuje Tehnički komitet ISO 639-2, sa sjedištem u Kongresnoj biblioteci u Vašingtonu. U realizaciju aktivnosti na dodjeli koda uključio se i Tehnički komitet 016 – Kodifikacija jezika, formiran u okviru Instituta za standardizaciju Crne Gore. Početkom decembra 2017. godine Ujedinjeni savjetodavni komitet Kongresne biblioteke u Vašingtonu odobrio je zahtjev za dodjelu koda – međunarodna oznaka za crnogorski jezik je *CNR*, na engleskom *Montenegrin* i *monténégrin* na francuskom jeziku.

Ključne riječi: Nacionalna biblioteka Crne Gore “Đurđe Crnojević”, crnogorski jezik, zahtjev za kodifikaciju, dodjela međunarodnog koda

Nacionalna biblioteka Crne Gore “Đurđe Crnojević” počela je tokom 2008. godine aktivnosti u vezi sa kodifikacijom crnogorskog jezika, s obzirom na to da je slanje zahtjeva i aplikacije u nadležnosti Biblioteke. Prvi pisani zahtjev za dodjelu međunarodnog koda za crnogorski jezik Biblioteka je uputila Tehničkom komitetu ISO 639-2, čije je sjedište u Kongresnoj biblioteci u Vašingtonu, 30. jula 2008. godine.

Odgovor, koji je potpisala Rebecca S. Guenther, Senior Networking and Standard Specialist, stigao je Biblioteci tek 30. januara 2009. godine. U tekstu je saopšteno da je ISO 639 Joint Advisory Committee raspravljao više puta o pitanju crnogorskog jezika i zauzeo stav da se radi o varijanti srpskog jezika koji se govori u Crnoj Gori. Predložili su primjenu varijantnog koda srp-ME, ili da se pošalju dodatne informacije za razumijevanje značajnih lingvističkih razlika između dva jezika. Posebni kodovi se dodjeljuju na osnovu lingvističkih razlika, a ne na osnovu političkih ili geografskih razloga između dva jezika.

Nacionalna biblioteka je u saradnji sa Institutom za crnogorski jezik i književnost 12. 12. 2011. godine uputila popunjenu aplikaciju na adresu ISO 639-2. O aplikaciji su dopisima obaviješteni: Ministarstvo kulture, Ministarstvo prosvjete (i sporta) te Amba-

sada Crne Gore u Sjedinjenim Američkim Državama. Predložene su dvoznamenka CG i troznamenka CGO.

S obzirom na to da duži vremenski period Nacionalna biblioteka nije dobila nikakvu povratnu informaciju, aplikacija je ponovljena 18. 3. 2013. godine. Ovom prilikom aplikaciju je prosljedio Institut za standardizaciju Crne Gore – ISME, u kojoj je ponovo upućen zahtjev da se dodijeli kod za crnogorski jezik, i to – dvoznamenkasti ME i troznamenkasti MNE. Aplikaciju je popunila Nacionalna biblioteka, a uz aplikaciju je poslato pismo podrške od strane ISME.

Međutim, odgovor na ponovljenu aplikaciju nije stizao. Direktorica NBCG pokušala je da dobije informacije uz pomoć Françoise Pellé, dugogodišnje direktorice Međunarodne ISSN agencije.

Kao rezultat toga, uslijedio je odgovor, odnosno objašnjenje gospodina Johna Zagasa, upućeno 7. februara 2014. godine, u kojem se navodi da se Komitet u međuvremenu reorganizovao i da se nije sastajao da razmatra aplikaciju, ali da je i dalje u Komitetu preovlađujući stav da se radi o varijanti srpskog jezika. Sugerisano je da je potrebno detaljnije razjasniti razlike između crnogorskoga i srpskoga jezika te da se pripremi odgovarajući materijal i pošalje kao dopuna Zahtjevu.

Da bi realizovali taj zadatak, NBCG i ISME pokrenuli su inicijativu za formiranje crnogorskog komiteta ISME/TK 016 – Kodifikacija jezika, u februaru 2014. godine. Tehnički komitet osnovan je 5. juna 2014. godine. Članovi Tehničkoga komiteta ISME/TK 016 su: Jelena Bašanović-Čečović, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti; Bosiljka Cicmil-Vuković, Univerzitetska biblioteka; Vesna Kilibarda, Matica crnogorska; Mladen Lompar, Crnogorski PEN centar; Jelena Šušanj, Institut za crnogorski jezik i književnost; Milenija Vračar, Nacionalna biblioteka Crne Gore “Đurđe Crnojević” i Vjenceslava Ševaljević, Nacionalna biblioteka Crne Gore “Đurđe Crnojević”. Za predsjednika Tehničkog komiteta imenovan je Adnan Ćirgić, kao predstavnik Ministarstva prosvjete Crne Gore, a za sekretarku Tehničkoga komiteta Danka Todorović, Institut za standardizaciju Crne Gore.

Komitet je tokom 2014. godine realizovao sljedeće aktivnosti:

1. obezbijedene su pismene podrške nacionalnih bibliografskih centara Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Slovenije, Makedonije i Bugarske, koje su bile dopuna Zahtjevu za dobijanje jedinstvenog međunarodnog kôda za crnogorski jezik;
2. izbor tekstova na crnogorskom i srpskom jeziku, objavljenih tokom XIX, XX i XXI vijeka, koji predstavljaju različite upotrebe jezika: u književnosti, nauci, žurnalistici, administraciji i zakonodavstvu;
3. digitalizacija izabranih tekstova i paralelna analiza, sa ukazivanjem na ključne razlike;
4. priprema dokumenta *Istorijski kontekst i osnovne gramatičke razlike između crnogorskoga i srpskoga jezika*¹ koji predstavlja analizu razlika između standarda crnogorskog i standarda srpskog jezika u istorijskom kontekstu i
5. prevođenje navedenog dokumenta na engleski jezik.

U septembru 2015. godine Nacionalna biblioteka Crne Gore “Đurđe Crnojević” dostavila je tako pripremljenu kompletnu dokumentaciju kao prilog Zahtjevu za dobijanje kôdova u ISO 639 Joint Advisory Committee (Ujedinjeni savjetodavni komitet). Ujedinjeni savjetodavni komitet Kongresne biblioteke iz Vašingtona konačno je, početkom decembra

2017. godine, odobrio zahtjev Nacionalne biblioteke Crne Gore za dobijanje međunarodnog koda za crnogorski jezik u okviru ISO međunarodnog standarda. Kako je saopšteno, oznaka za crnogorski jezik je CNR, naziv na engleskom Montenegrin, na francuskom monténégrin, a u originalu na latinići crnogorski jezik i na ćirilici црногорски језик. Ovim je uspješno okončan dugogodišnji proces kodifikacije crnogorskog jezika.

Crnogorski jezik kao dio identiteta na kojem su nastajali pisani i bilježeni usmeni poetski i prozni zapisi, književni i naučni prilozi publikovani u periodičnim publikacijama, žurnalistički prilozi u prvim crnogorskim i savremenim novinama, naši zakonski spomenici, udžbenici i naučne rasprave, književna djela klasika crnogorske književnosti i savremenih autora... konačno ima i međunarodnu verifikaciju. Time se čuva i verifikuje pravo na različitost u savremenom svijetu, koji je sve globalniji i time manje interesantan, u kojem multietničnost podrazumijeva pravo na iste uslove i paralelno postojanje, a ne unifikaciju i nestajanje.

Crnogorski jezik je ustavna kategorija već tačno deset godina, nakon toga je i standardizovan pa dobijanje međunarodnog koda predstavlja krunu dosadašnjih napora svih koji su radili na razvoju jezičke svijesti u Crnoj Gori, proučavanju crnogorskih književnih i jezičkih tendencija u prošlosti i sadašnjosti, s ciljem da se očuva crnogorska jezička i književna baština, kao i na promociji crnogorskog jezika i književnosti u Crnoj Gori i u inostranstvu, naučnim istraživanjima u oblasti jezika i književnosti i poboljšanju informisanosti o crnogorskom jeziku i književnosti i njihovim karakteristikama u Crnoj Gori i dijaspori.

Međunarodni kod za jezik predstavlja osnovni preduslov za međunarodnu prepoznatljivost jezika. Značajan je i zbog unošenja publikacija u bibliotečke sisteme, tj. za međunarodnu razmjenu bibliografskih informacija. Do sada nije bilo moguće zvesti publikaciju na crnogorskom jeziku, zbog čega su evidentirane pod nazivima drugih jezika. Takođe, nije postojala mogućnost korišćenja crnogorskog jezika u savremenim tehnologijama. Dobijanje koda omogućilo da se crnogorski jezik, na primjer, uključi u operativni sistem Windows, a samim tim i u Word, u Wikipediju...

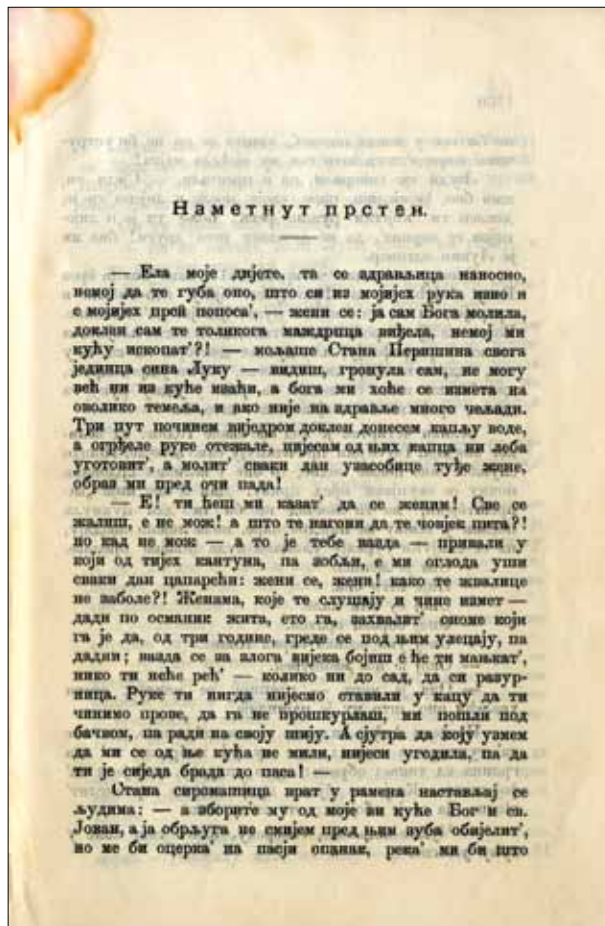
¹ “Crnogorski jezik dio je štokavskoga jezičkog sistema – na isti način na koji su to bosanski, hrvatski i srpski jezik. Crnogorski je jezik službeni jezik u Crnoj Gori (od 2007. godine). Njime govore i Crnogorci u iseljeništvu, pogotovo u Peroju (Republika Hrvatska), u Skadru i sušednoj mu Vraki (Albanija) te u Lovčencu i Feketiću (Vojvodina, Republika Srbija)”

Kada je riječ o izučavanju crnogorskog jezika na slavističkim katedrama, trenutno uglavnom postoje kursevi bosanskog, hrvatskog i srpskog jezika, a dobijanjem međunarodnog koda nema više nijednog razloga da im se ne pridruži i crnogorski jezik.

Takođe u vezi sa predstojećim promjenama u UDK tablicama, činjenica da je odobren međunarodni kod za crnogorski jezik trebalo bi da bude dovoljan argument da se u klasifikaciju jezika uvrsti broj i za crnogorski jezik, a samim tim i za crnogorsku književnost.

Crnogorac, 1871, br. 3, str. 1.

Luka Jovović, Pripovijetke iz crnogorskog života, str. 29.

росијски Двор с царским Двором у друштво и договор алаетски бјеше, како је и данас.

Нека, дакле, и сад тако буде и нека наш посланик дође, пак ћемо се састати и договорити и по нашем обштемугласију и договору чинити све оно, што се тиче до службе једнога и другога Двора и до наше обште користи, да знамо куда ће који поћи и на коју страну, за који ли узрок и на који начин, да чисто разберемо и да нас не потеже сваки на своју страну без царских писама и без нашега договора.

Спомените се како је и прибе било, када су неки Црногорци ходили на велико обећање, како су се вратили и колико су блага донијели, али су они и срећни били, јербо некизи утекоше, а неке сам ја с мојим књигам довео, а ни један не наше своје куће виђети, зашто не бјеху пошли по наредби царскога Двора, него по обећању некога Милоше, што стајаше у Котор, а Двор за то и не знаваше ништа, коли и сад не знаде за то што зове Црногорце лејтенант Мандић с Јоком Лазовијем, који гледају и пазе своју корист, да себе срећу добију врху несреће црногорске.

Ја бих желио да ми когод каже коју срећу, које ли блага може солдат стећи, а особљиво солдат црногорски, који оставља свој дом, а мнозина и своје жене и дјецу и не мисли за вазда, него за кратко вријеме служити. Ја се не могу доислжит откуда ће та срећа доћи, нако се надају да ће благо готово наћи, само да побу и да га прихвате. Ма се бојим да се и у то varaју и да ће се у све наћи преварени. Тога ради, за испунити моју дужност, ја свакому говорим и свакога саветујем да стојите дома у своју слободу, доклен наш посланик дође, а то солдашко течење можете у свако доба и у свакога краља наћи.

В прочем јесам ваш доброжелатељ

На Петње,
јунаја 3. — 1814.

ВЛАДИКА ПЕТАР

Petar I Petrović Njegoš, Pjesme; Pisma; Poslanice, str. 118.

Тлава луна ведрим зраком у прелести дивно тече
испод поља заједнице у пролаћну тину вече,
силне зраке магичке, чуства тајна нека буди,
те смртника једин поглед у државсти свиткој блуди.

Над њом забједе ројемима бриљјантна кола воде,
под њом каплје ројемима зајачку се ројене воде,
на грм славуј усамљени армоничку пресну поје,
мушце се огњенике ка комете мале роје.

Ја замисљен пред шатором на шатори ланким сједом
и с погледом внимателним сву дивоту ову гледим.
Чувства су ми сад трејзита, а мисли се разлетеле;
красота ми ова божа разлијала узме силе.

Него опет к себе дођи, у ништаво лудско ставе,
аг' лишчево свога тропа божество сам неко маве;
претчувствјем неким свитком код Дијанин величан
душу ми је напојо — све њен ајенац гледим плави.

О наследство кајално, ти нам гојина бесмртне,
те са небом душа лудска има своје спошеније!
Слух и душ у надједан пивајући ташо пазе
— на пивади дивљанија — до њих китро сви долазе!

Распрсне ли пуцул најјетни али кане роса с струка —
све то слуку оштром грм, код мене је страшна хука;
затрпете ли тине крила у бусењу густе траве,
стречања ме рајска тресу, а вилења муче главе.

Тренуј ми је сваки салат — моје време сад не иде;
силе су ми на опалу, очи бјеше свуд — да виде.
Док сво ти дивне виле ланким кроком ће ми лети —
завијте ми, сви бесмртни, на тренутак овај свети!

Petar II Petrović Njegoš, Noć skuplja vijeka, str. 6.

ПРОДАЈА ПАТРИЦАРЕ БРНОГА 119

А Лука њему: У разлог се, побратиме, аманет ти!
Ми нијесмо ја мним кренули да издамо свеца, него да
му добра учинимо. Ја се не бих назвао Јудом за све
блага дуждево, за то ове паре што примамо нијесу
мито него надница за наш труд и путове, пак се мени
чини да је боље да не натежемо цијеном, да Латини
не помисле да смо збиља сумали пак превјерили.“
— А Грујо: „Не знам ја што ће да буде патрику у Мле-
цима. Нека га ако ће и за дужда узму, све ми једно,
он је мој а ја га продајем за новаце, пак ће ми се сваки
наругати кад чује да га далох Латинима јестино: —
кад се обручи што барем не узме блага доста — рећиће
с пуним разлогом и бабе. Него хајде донеси новац
а светан сво. И то што сам рекао ништа је, но не могу
да теби не угодим.“ — Рече Лука: „Хоћу! но све се
бојим да кума не наљути и да га на другога не на-
женем.“ — „Ништа се зато небој“ рече Грујо „чувају
ја патрику и стражити му по данас да ме срамота не
нађе“. — Ту се разиђу и уговоре станах на Шепан-
дан у ручање доба днени.

Кад се Грујо поврати кући била је већ готова
ноћ. Вечера њешто зеља и два печена причања, слана
као цацар. Пође да спава и збиља од прве заспи.
Кад је било на исход планића, снјјева му се да иде
некуђ за крстима, и гдје се ту шљегло некаквога пука
у усним гаћама а широким капима. Иде за њима стра-
вично и брижно. Кад доћи на једну воденицу гдје
поп јеванићеље чита, кад ли није ту пона него патријарх,
који стаде да га гледа и корн што га продаде у Латине,
и што поколеба сѐ и хаѐб тер је у његовој кући нјо.
„Ах Јудо и Бранковићу, да си проклет и по сто пута
анатемисат, што ти то ћело хће!“ У то хилдеље
очнју обрате се на Груја, као на бијелу врану, а он
моли Бога да га земља прождаре, пак се кучи и увија
да омали да га не виде. У то се разбуди дрхнући,
плачући и вакајући; дохвати тикву из паљеге, јер
црцаше од жеђе, и претнје и дави се пијући, а у тик-
кви ни капни воде. На тому страшном позору
скочи жена: — „А што си се помамно, прекрвниче;
што си Богу згрнјешно да се помамниш пред Божић

Stjepan Mitrov Ljubiša, Pripovijesti crnogorske i primorske, str. 119.

Страна 238 Илустрација Лето Глава I

„Да прегледаш крај Драгог
„И српски се крај зовућу
„Најбо је да коме отиш
„Од српског била драгог“
Кад бивају да те дође
Над крстима се браћо свако
Врхућу наг вајају луто
У њој се не во капају.
На отпону браћа јави
Те крстима паровали:
„То су ми — само рече —
„Патрику поштом!“
„Остаје ми — само — ост
Над Негом поштом!
И у сави и у јуру
Док му свак поштом.“

И.

„Дело тога који дође, да нешто и
и нешто пона. „Дело ми само
нешто пона. „Дело ми само
и нешто пона.“

И.

„Дело тога који дође, да нешто и
и нешто пона. „Дело ми само
нешто пона. „Дело ми само
и нешто пона.“

Književni list, 1901, sv. VII i VIII, str. 238.

Pasjak — utrina, selo Bukovica. Rožaje. (I).

Pasjen — na padinama Kukuraj brda prema Barama Kraljskim. Vasojevići. (Tk).

Pasko brdo (1409) — iznad lijeve obale rijeke Tare (blizu Hana Garančića). Vasojevići. (Tk).

Paskrš — komun i livada, Brijeg Glavotovića. Kući. (L).

Pas-magreva — njiva, Orahovo — Podgrad. Kući. (L).

Pasnik — između Gornjeg Vlaha i Dolca. Bijelo Polje. (Tk).

Paspolje — dio polja, selo Rajčevići, Njeguši. (I).

Pastuhovina — mikrotoponim na području katast. opšt. Bandiči, Komani. Katunska Nahija. (Ko).

Pastuša — njiva, selo Mirac. Njeguši. (I).

Pastušice — livade, selo Kopito. Njeguši. (I).

Pasuljina — kosa, selo Ulotina. Vasojevići. (L). (Na Tk stoji: Pasuljšte).

Pasuljine — između Vrela i Andželata, Andrijevića. Vasojevići. (Tk).

Pasuljine — u selu Bastahama, Gornja Sela. Vasojevići. (I).

Pasuljiste — ispod Oranog doła u Vitasojevićima. Pješivci. (I). (u Vitasojevićima navodi se i lokalitet Pasuljista).

Paša aluga — u Ljeskovim dolina. Pješivci. (I).

Paša dolina — omanja, ograda dolina na Počivalima, selo Prigradina. Banjani. (I: „veže se za ime pas“).

Paša glava — livada, selo Paučina. Rožaje. (I).

Paša glava — vidi: Paši vr' (Plav).

Paša glavica — brežuljci, selo Pišče. Pivska planina. (I).

Paša glavica — lokalitet na planini Gradšnici (istočni ogranci Bjelasice). (I).

Paša glavica — pašnjak, selo Vrba — Knež Dô. Njeguši. (I).

Paša glavica — uzvišenje na ostrvu Prevlaci, selo Prevlaka, Ceklin. Riječka Nahija. (I).

Paša glavica — uzvišenje, selo Dobrka Župa, Ceklin. Riječka Nahija. (I, Tk, L).

Paša jama — jama u Gredi, selo Stolac. Piva. (I).

Paša jama — lokalitet između Smriječa i Starih kuća, obrastao drvećem, selo Godinje. Crmnica. (L: Nikaš B. 1993: „U nju su Nikaš bacali erkotine / lip-sale pse, mačke, ovce i drugu domaču životinju“).

Paša jama — u Donjem Medunu. Kući. (L).

Paša jama — u selu Kamenom, Herceg Novi. Boka Kotorska. (L).

Paša jama (kao: Pod Pašom jamom) — pašnjak, selo Vrba. Pastrovići. (L).

Paša jama (kao: Potok „od Paše jame“) — u selu Boljevićima. Crmnica. (L).

Paša kruška — kruška, selo Podvrš, Opuzna Rudina. (I: „Tu je uginulo nečije pašče“). (Toponim Paša kruška jedan informator bilježi i za selo Oblja).

Paša luka — u Tješnju, Vodno. Pljevlja. (I).

Paša murva — u Mrčevom polju, Grbalj. Budva. (I).

Paša pečina — kod Rožaja. (I).

Paša ploča — u selu Majstorima. Lovćen. (L: „Tu je bila granica s Austrijom“).

Paša prodo — u selu Drenovšćici. Pješivci. (L). (Informator saopštava toponim Paša prodo na padinama Garča. Pješivci).

Paša rupa — mikrotoponim na području Mededege, Vražegrci, Bjelopavlići. (Ko).

Paša rupa — njiva, neplodno, selo Mjogošt, Gornji Zagarač. Katunska Nahija. (L).

Paša rupa — njiva, pašnjak, neplodno, selo Lazarev Krst, Donji Zagarač. Katunska Nahija. (L).

387

Vukić Pulević; Novica Samardžić, Fitonimi i zoonimi u toponimiji Crne Gore, str. 387.

KIŠE... bijeli psi

– Ne treba da oklijevate – ohrabrio ga je. – Para nikad neće biti dovoljno, a vas želja vuče. Snadite se kako znate i otputujte.

– Mislite?

– Mislim – uzvratu odlučno i oni su se prvi put rukovali pri rastanku.

Toga popodnevna vraćalo mu se u svijest zadovoljno lice novoga poznanika dok je sebe učvršćivao u odluci.

Četvrtoga dana zatekao ga je kako pognut šedi na klupi i odsutno pilji u šljunak na stazi. Izgledao je loše i još starije.

– Kako ste danas – pitao ga je, a on se blago trže.

– Vi ste stigli. Pa, kasnite – reče tiho.

– Zadržala me koleginka.

– Ah, čuvajte se žena, one mogu biti opasne...

Evo, ova moja, sinoć me zatekla. Tek što sam izvađio novac koji sam od penzije pomalo odvajao da se ne primijeti i počeo da ga brojim, upade u sobu, razgoropadi se i ote mi sve iz ruku. Veli: „Sram te bilo, kriješ pare od porodice“.

– Ali vi ste, koliko sam razumio, odlučili da otputujete?

– Da, bio sam odlučio... Dovoljno je bilo za voznu kartu i koji dan boravka, a i za bocu rakije bi se našlo iako mi tamo ne bi zamjerali da se pojavim i

29

Milovan Radojević, Kiše... bijeli psi, str. 29.

NJEGOŠ KAO SABEŠEDNIK DEMIJURGA I APOLOGETA SLOBODE...

Njegošev egzistencijalni stoicizam ne relativizira: sva zla na zemlji čovjekova su prčija, te je i život suštinsko „snoviđenje strašno“. Stoga treba biti nedvosmisleno jasan: „Ko pošteno hoće da živi, mučenik je ovoga svijeta“. Suština Njegoševa nespokoja uzrokovana je filozofsko-antropološkim saznanjem o tome koliko ljudska priroda nije definisana i koliko je ona – u odnosu na sav ostali živi svijet – najneizvjesnijih pojedinačnih određenja. Ljudi nesebični, humani, stvaralački opredijeljeni – veći su i od anđela (te sanjane, imaginarne i najviše kategorije dobra), a oni sebični, podli i bezrazložno na zlo spremni – niži su od životinje. Ipak, veliki stvaralački horizonti Njegoševi superiorno nadilaze „stravu zemnu“, neutrališući je snažnim slobodarskim i herojskim, kreativnim i pjesničkim aktivizmom. Zbog toga nada kao aktivna i stvaralačka kategorija ostaje primarna ljudska i poetska dimenzija, koja treba da bude jača od svake neizvjesnosti, od svakoga ponora ljudskosti i njegovih dubokih i mračnih bezdana: „Vrijeme će i toj cijeli doći, da se bezdne mračne osvjetle“...

Na kraju svak ostane pod pokrovom svoje „sudbine“, sam sa sobom, neumoljivo ostavljen svojoj sopsvetnosti i onome što je za života radio i ostvario. Kao iz neke kosmičke osmatračnice, preokupacija Njegoševa istraživačkoga, poetskoga teleskopa dominirano su bili nesigurni horizonti čovjekova bivstva i neizvjesnost ljudske egzistencije. Počev od njegova porijekla i izvorne mu životne funkcije, u stalnome nadmetanju dobra i zla na negostoljubivoj „burnoj brežini“ – do neizvjesnoga ozračja slobodom i ličnom srećom. Najveći pjesnici su savjesti čovječanstva, mjera vremena i njegovi dinamični svjedoci. Iako je Njegošovo misaono i stvaralačko iskustvo najdramatičnije pulsiralo u izazovima crnogorskoga mikrokosmosa, crnogorske istorije i tradicije, ukraško – crnogorske narodne duše, odnosno njegove složene prošlosti i burne savremenosti, Njegoš je najmanje istorični i epski narator. On je suptilni filozof i pjesnik za tanano oslušivanje i jedinstveno tumačenje opštih, univerzalnih i kosmogonijskih problema i sadržaja u surovome i mračnom svakidašnjemu grođu, kojemu samo uvor znamo – a dno mu se ne da naslutiti.

Ipak, velike zvjezdane staze demijurga i njegova golcma prostanstva prirodno ga teče i principijelno zakonomjernoga poretka (kao ljepote rajске) ne dozvoljavaju zlu naše planete, opasnomne žiljstu čovjekovu – da pakao pobijedi! – Što je čovjek, a mora bit' čovjek: nijemu namijenjena zrak demijurga, dar Stvoritelja osvjetljava i pozitivnom energijom znači drugu, neminovnu stranu čovjekove prirode, ad Satanin. Svaka borba, pa i ova prirodna i kosmička, uključuje rizik nasilja jer u tome sukobu neizbježno – egzistencijalno stradaju mnoge „čelije“ univerzuma. To je neminovni dio odnosa generalnoga poetskog „besporetka“ i „poretka“ Njegoševa, i njegova ključna rezultanta otpora nasilju kao glavnome životnom i biološkom gestu: „Zlo činiti, ko se od zla brani / tu zločinstva nije nikakvog“.

Snaga svjetlosti, dakle, predstavlja izvor stvaranja i moć trajanja. Zbog toga je snaga laća i vječna zublja Njegoševe poezije stalno i neusiljeno prisutna u sumračju taštine i najveće opasnosti našega dijela kosmosa, krize ljudskosti. Njegoš je svjetlost, koja neprolazno i svemirski rizgoni mrak maloga kosmosa, krljkoga čovjeka kao mikrokosmosa, čija uvijek otvorena šansa za uspon duše – predstavlja jedinu nadu u obratima najvećih razmjera – s rizičnima nepoznatog dana života i njegova vauđa spremnog podlog ništavila. „Zemlja stenje, a nebesa čute“: s konkretnoga crnogorskog „poprišta“ Njegoš se

11

Ljiljana Đorđević, Njegoš u južnoslovenskim kulturama..., str.

CODIFICATION OF THE MONTENEGRIN LANGUAGE

Abstract

The National Library of Montenegro initiated activities aimed at obtaining the international language code for the Montenegrin language in 2008. This code is assigned by the ISO 639-2 Technical Committee headquartered at the Library of Congress, Washington, and D. C. The Technical Committee 016 – language codification, established within the Montenegrin Institute for Standardization, got involved in the activities leading to the language code assignment. At the beginning of December 2017. the Joint Advisory Committee of the Library of Congress approved the request for the language code for the Montenegrin language and assigned *CNR* for *Montenegrin* in English and *monténégrin* in French.

Key words: National Library of Montenegro “Đurđe Crnojević”, Montenegrin language, request for codification, assignment of international code